

Tizenkét bagatell

A HUZAT

Amikor kilépett az utcára, a szemben lévő ház harmadik emeletén kivágódott egy ablak. Roppant szél támadt, visszafújta volna a kapualjba, csak hogy a kapu már becsapódott mögötte. Nekiütődött, aztán nem bírt elszabadulni tőle — vergődött a kapuszárnyon, mintha fel lett volna rá szegezve, kapálódzott, mint légyapír friss foglya. „Csukják be azt az ablakot!” — üvöltötte, de a szél visszalódította a hangját. Tudta, hogy a kovácsoltvas kilincs pillanatokon belül eltöri a keresztcsontját. Háta és karja szinte a kapuba mélyedt — ki akarta tépni magát, mint valami viaszból, de a huzat nem csökkent. „Világ-előtti szél” — ez jutott eszébe, miközben utoljára még felpillantott a nyitott ablakra.

FADOBOZ

Tegnap egy dobozt kaptam ajándékba. Tulajdonképpen nem tudom jellemezni, pedig amikor hazahoztam, letettem magam elé és sokáig nézegettem. Egyszerű, pácolt fadoboz, téglalatest alakú, nem mondanám nagynak, de kicsinek sem, vagyis belefér mondjuk néhány könyv vagy egy nem túl nagy kalapács, de sicipóm már nem. A színe barna — nem világos és nem sötét, hanem egyszerűen csak: barna —, és fémkapoccsal zárható. Elhatároztam, hogy kinyitom, hátha valami kedvességet rejteget — levelet, fényképet vagy aláírást. Már nyúltam is felé, amikor megszólalt a telefon. Egy postai alkalmazott valami adatokra volt kíváncsi. Csak a beszélgetés végén derült ki, hogy nem is velem akart beszélni, hanem egy névrokonommal. Visszatértem a dobozhoz, de már nem volt kedvem kinyitni. Írógépemhez ültem, hogy átfogalmazzam új komédiám utolsó oldalát. Munka közben állandóan rápillantottam, de nem sikerült várakozó érzéseket kisajtolni magamból.

Ma reggel megpillantva a dobozt, halk unalom kerített hatalmába. Odaléptem hozzá, hogy kinyissam, de félbemaradt a mozdulatom. Nem vehetem el utolsó esélyét, hogy kecsgetessen valamivel. Egyszerűságonban kristálytisztán éreztem, hogy üres. Egy pillanatra elképzelhetőnek tartottam, hogy volt még benne valami, amikor hazahoztam, de ez a valami elszívargott belőle. Miközben ezzel a lehetőséggel játszottam, énem másik felével tudtam, hogy valami megengedhetetlen manipulációval meg akarom őt menteni. Ingerülten felkaptam, hogy a szemétkosárba dobjam, de aztán letettem megint az íróasztalra, kissé messzebb a széktől, a bal sarokba, egy szótár mögé, és leültem gépemhez. Komédiám utolsó előtti oldalát próbáltam kijavítani, noha épp ezt az oldalt hibátlannak éreztem. Vadul törtem fejemet új variánsokon, majd lemásoltam egyetlen névelő elhagyásával az oldalt, csak hogy elfelejtsem a kéretlen ajándékot.

BETEGEN

Kinyitotta szemét — az asztalkán forrásvíz, talpas pohárban. Ahogy feljebb emelte fejét, megpillantotta a feleségét az asztal túloldalán. „Ezt most meg kell innod” — mondta az asszony —, „ne félj, nincs íze.” Nemet intett és már aludt is, de az asszony visszahozta: „Én is

élnék még, ha megittam volna annak idején”. — „Na látod” — válaszolta a férfi —, „te sem ittad meg”. — „Rám ne hivatkozz” — suttogta az asszony. A férfi mosolygott. — „Használhatsz kedvedre, mint régen” — folytatta az asszony —, „leszek ürügyed, mentséged, kibúvód, de ebben az egyben nem támogatlak”. — „Miben?” — kérdezte értetlenül a férfi. — „Tudod te jól.” Sokáig hallgattak. Büntudat lepte el a férfit, mint tengerparton heverőt a dagály. „Költözzünk újra össze” — indítványozta. Az asszony a fejét rázta. „Nagyon kedves vagy, de most már nem rossz. Legalábbis addig nem, amíg élsz.” A férfi kinyúlt az ágyból, megsimogatta felesége térdét, aztán kiitta a poharat.

MONROE

„Ha most felmegyek magához” — dalolta az ismeretlen női hang a telefonba —, „akkor lefekszik velem a szalmazsákjára?” — „Igen” — válaszoltam —, „jőjön csak, de az igazság kedvéért hadd szögezzem le, hogy nekem nincs szalmazsák, csak ágyam.” — „Mitsem tesz” — mondta a női hang. — „Továbbá” — folytattam —, „érdekelne azért, hogy ki maga.” — „Monroe” — válaszolta —, „de nem Marilyn, mert az már meghalt, egyébként állítólag hasonlítok rá, habár nem színésznő vagyok, hanem rendőrnő. A többit megbeszéljük majd a szalmazsákon.” — „Látszik, hogy rendőrnő” — válaszoltam —, „hányszor mondjam még magának, hogy nincs szalmazsák?” — „Nem baj” — énekelte a nő —, „magát én kinéztem, amint a kocsijában előre-hátra hajladozva vezetett, mintha lovagolna. Ez nagyon megtetszett nekem, mert én is parasztlány vagyok.” — „Maga is” — kérdeztem gyámoltalanul —, „és még kicsoda?” — „Majd megbeszéljük” — válaszolta —, „máris indulok.” — „Egyenruhában van?” — „Hogyne, de majd leveszem”. — „Már a lépcsőházban le kell vennie” — mondtam —, „mert én, ha egyenruhás csönget be hozzám, azonnyomban elájulok.” — „Akkor majd lefektetem a szalmazsákjára és magához térítem.” Felhőrdültem és lecsaptam a kagylót.

Három nap múlt el azóta, és én nem tudok dolgozni, se aludni. Rémülten várom a csengetést, és hogy belép egy szőke csoda, „Monroe őrmester”, mondja majd, én elterülök a földön, ő rámdobja zakóját és hatalmas, fehér mellével fölém hajol.

KÉT KOLDUS

Amikor felértem az utcára egy kétméteres néger alázatos mosollyal lehajolt hozzám és húsz centet kért ajándékba. Tipikus New York-i koldus volt, amelyet csaknem valamennyi manhattani subway feljárójánál tapasztalhatsz. Megráztam a fejem, mire még mélyebbre hajolva, még alázatosabban megismételte a kérést. Sokszor hallottam, hogy az efféle fickót ki kell elégiteni, mert egykettőre hasba lő vagy torkodba böki a kést. Már nyúltam is zsebembe a pénzért, de aztán magam számára is váratlanul tiszta erőből arcon csaptam, majd bokán rúgtam, és megint ütöttem, a szeme közé. Arca fájdalmasan eltorzult, ez bátorságot öntött belém, beletapostam a nemiszervébe, hátrahanyatlott, elesett és csúszott lefelé a lépcsőn. Én mellette lépdeltem és rugdaltam, ahol értem. Nem tanúsított ellenállást, még könyökét sem tartotta vérző arca elé. Amikor leérkeztünk, szemem köptem, majd gyomorszájon rúgtam. Aztán felrohantam a lépcsőn, hörgése űzött felfelé, de ahogy felérek, egy másik óriási néger áll az utamba, kinyújtott kézzel és könyörgő hanghordozással kér tőlem húsz centet. Magam számára is váratlanul elé nyújtottam bankókkal telitömött pénztárcámat, ő hosszan nézi, nem veszi el, pisztolyt ránt, hatalmas dördülés, fekszem a kövön, kezemben még a tárca, a lépcsőn föl-le áramló utasok nagy ívben elkerülnek.

TALÁLKOZÁS A KORMÁNYZÓVAL

Tiszta, kerek tóban úszkált, kék hegyek közt, világoskék ég alatt. Út, jármű, ember sehol, egyedül érkezett ide kígyózó ösvényen, melyet itt-ott már benőtt a gaz meg a bozót. Maga elől menekült erre az isten háta mögötti hegyvidékre — súlyos döntés előtt állt, mely életét új sinekre vagy pusztulásba löki.

Később hanyatt feküdt a vízen s a sugárzó kékségbe meredt. A felületes szemlélő szépségében is egyhangúnak, sivárnak és üresnek találta volna a felhőtlen eget. Ő azonban éppen a ragyogás egyformaságában lelte örömét: a lehetőségek végtelen változatosságát élvezte, mint-ha nagy művész elé kifeszített roppant vásznat bámulna.

Egyszer csak karja egy hullába ütközött: arccal lefelé hevert a kristályos vízben. Ösztöne azt súgta, hogy ússzon ki, kapja fel ruháját és fusson, ne is nézzen vissza; de aztán megragadta és kivonszolta a partra. Kiráncigálta a vízből, hátára fordította, de egy ideig nem mert ránézni. „Hátha az apám” — gondolta, noha az már húsz éve halott volt. Később mégis odapillantott, majd felkiáltott és hátra ugrott, majdnem hanyatt esett.

Távoli országának kormányzója feküdt előtte puffadtan és lilán. A retusált képekről ismerős öreg arc a halál gunyoros átértelmezésében. A mély ráncok elmosódtak, a katonásan kemény vonások feláztak — az eleven férfi egy torzkép fölé hajolt, és tágranyított szemében ismét megpillantotta az eget. Felsőhajtott, mint aki roppant tehertől szabadult meg. „Most kell örülnöm” — gondolta —, „mert nincs már sok időm”. Érezte, hogy a környező bozótosból láthatatlan szemek merednek rá, és fegyverek is. Felegyenesedett, hogy kényelmes célpontot kínáljon.

Percekig állt így, mozdulatlanul. Aztán zümmögő neszeket hallott — megjelentek az első zöld és kék legyek, és a halott szemére szálltak.

A CSONT

Egy Guzmics nevezetű korcs parasztkutya nagy csontot kapott ajándékba, azzal a meg-hagyással, hogy nem eheti meg. Fájdó szívvel elásta egy akácfa tövében. Még az éjszaka befúrta magát a sérült kerítés alatt a szomszédék udvarára, és életében először széttépett egy csirkét. Utána szerencsétlennek érezte magát.

Másnap kiásta a csontot, megnyalta, és bár összefutott szájában a nyál, megállta, hogy ne harapjon belé. Magával hurcolta a dinnyeföldre, ott ásta el.

Mivel gazdája nemrég halt meg, és gazdaasszonya elutazott valahova, egyedül maradt fel-elős személyként a ház körül. Ezt megtiszteltetésnek érezte, mégis egyre nyugtalanabb lett. Szigorú felügyeletre vágyott és halaszthatatlan teendők egész sorára, hogy ne kelljen az elásott csontra gondolnia.

Amikor gazdaasszonya végre hazaérkezett, nagyon megörültek egymásnak. Guzmics még aznap délben pulykacsontokat kapott, de csak ímmel-ámmal evett belőlük. Aztán egy teljes tányér vizet megivott, hogy elűzze viszolygását. Gazdaasszonya álmélkodva csapta össze a kezét, pedig nem tudta, hogy kutyájának a víz sem ízlett. Ez felszegte fejét és vonítani kezdett.

Éjszaka kifutott a dinnyeföldre, kiásta kincset és beleharapott. Szája megtelt pompás zamattal, örült gyönyörűséggel falta fel az egészet, hihetetlenül rövid idő alatt. Étvágát még az sem csillapította, hogy közben csalhatatlanul megérezte a szagokról és ízekről: gazdája láb-száracsontja recseg a fogai közt.

TRAGÉDIA

Arra ébredt, hogy megszűnt az izlelőképessége. Ezt megérezte, mielőtt még étellel próbálkozott volna. Kicsoszogott a konyhába, teát főzött, megitta, érezte, hogy meleg, de ízt nem tapasztalt. Sonkás-vajas szendvicset készített magának, nagy harapásokkal befalta, de mintha szilárd levegőt rágott és nyeldekelt volna le. Mézes kenyér következett, azonos eredménnyel. Ekkor hívott fel, hogy látogassam meg azonnal, nagy bajban van.

Amikor befutottam hozzá, csontokkal teli tányér mögött ült, igen keserves ábrázattal. Időközben ugyanis elköltött egy csirkét. Beszámolt a csapásról, ami érte, és arra kért, hogy néhány napig étkezzen velem. Azt remélte, hogy közismerten lelkes habzsolási módomból ismét felkelti az érdeket az ízek iránt; én egyben attól a veszélytől is megmenteném, hogy romlott ételt tömjön magába.

Olyan száználmas arcot vágott, hogy gondolkodás nélkül rábólintottam a kérésére. Elvégre ha egy negyvenhét éves, köztisztületnek örvendő pszichológus, aki mellesleg régi barátom, váratlanul megbolondul, akkor nem hagyhatom cserben. Megjegyeztem ugyan, hogy talán jobban tenné, ha néhány napig koplalna, de ő ellentmondást nem tűrő hangon félbeszakított: „Nem” — mondta — „nem nyugodhatok bele.” Megbeszéltük, hogy együtt ebédelünk a Három Szerzetesben. Ő azonban nem jelent meg, így hát egyedül költögettem el húslevesemet, aztán a báránycombot és végül az almás réteseket is.

Nyugtalanul álltam fel az asztaltól, mert barátom kínos pontosságáról volt ismeretes. Számos teendőm ellenére ismét elmentem hozzá, csak hogy hiába csongytettem, öt percen keresztül. Már éppen sarkon fordultam, amikor nyöszörgés szűrődött ki a lakásból. Lerohantam a házfelügyelőhöz, és az ő társaságában, tolvajkulcsának segítségével kinyitottam az ajtót.

Barátom a konyha kövén feküdt, körülötte félig megrágott, kihányt ételmaradékok, csontok, üres lekváros és befőttes üvegek, gyümölcsmagok és csutkák, tejfölös poharak, rántottaszerűség, sörben ázó tésztaszutyok. Ahogy oldalára fordítottam, egyértelmű bűz csapott az orromba. A gombok lepattantak nadrágjáról, hasa iszonyatosan előre dülledt. Aztán vérfoltokat pillantottam meg a nadrágján, másfajta foltokkal elkeveredve. „Ez kipukkadt!” — mondta a házfelügyelő, egy öreg, szikár, frontot megjárt ember — „telefonáljon a mentőknek”. Miközben tárcsáztam, barátom hörögve és öntudatlanul belemarkolt az ételmocskokba, és keze megindult a szája felé.

VAN HOUDEN ÉS ÉN

Egy feltűnően szép vöröshajú lány odalépett hozzám kedvenc nyugatberlini vendéglőmben, mely egyébként görög irányítás alatt áll, és megkérdezte, hogy nem tanítanám-e rajzolni őt. Hellyel kínáltam, mire levetette kabátját, és hátra lökte a vörös hajfolyamot, mely — ekkor láttam csak — derekáig ért. Zavarbaejtően szép arcára meredtem, hogy elkerüljem nagy, kemény mellének hívogató látványát. Recinát töltöttem egy üres pohárba, koccintottam vele. Ő megismételte, most már kérés formájában, kérdését: szeretné, ha rajzolni tanítanám. Néhány munkájával felkeresne, hogy meg tudjam ítélni, érdemes-e foglalkoznom vele.

Minden bizonnyal érdemes, válaszoltam, és hozza csak a műveit, de rajzolni nem tanítom, mert ezen a téren igen ügyetlen vagyok. Egy kört sem tudok rendszeren lerajzolni, és egy fát is csak sematikusan, mint az ötéves gyerekek ügyetlenebbje. A lány nagyot nevetett, haja előre zúdult, hátralökte ismét, és közölte velem, hogy három évvel ezelőtt látta önarcképemet egy amszterdami kiállításon, ezért vette magának a bátorságot, hogy megszólítson.

A lány határozottsága elképesztett. Megkérdeztem tőle, hogy nevemre is emlékszik-e. „Ugyan, van Houden úr” — mondta — „ugrat vagy bolondnak néz?” Mindketten nevetünk. „És ha azt mondanám magának, hogy nem holland festő vagyok, hanem magyar író, és

nem van Houdennek hívnak, hanem Eörsi Istvánnak?” A lány csukladozott a nevetéstől. „Óriási” — nyögte —, „micsoda fantasztikus nevet talált ki magának!” — „Na látja” — mondtam —, „fantáziám az van, ha rajzolni nem is tudok”. Söhajtva írtam fel címemet egy papírra, és közöltem, hogy este várom a rajzaival. Az „Eörsi” név nem teljes kitalálás, így hívják szállásadómat, az ajtón is ez a név olvasható.

Ebben a pillanatban tűnt fel Ingrid. „Halló, Eörsi” — kiáltotta már az ajtóból —, „megint késtem, pardon, pardon”. A vöröshajú lány felugrott. „Eörsi?” — kérdezte —, piszkos kis szélhámos, megérdemelné, hogy felfofozzam!” — és kiviharzott a vendéglőből. „Hát ezt mi lelte?” — kérdezte Ingrid. — „Magyar versrajongó” — válaszoltam —, „felismert egy arc-képemről és autogrammot kért. Erre azt hazudtam neki, hogy van Houdennek hívnak és holland-festő vagyok...” — „Érdekes” — szólt közbe Ingrid —, „nekem is sokszor eszembe jutott, hogy úgy hasonlítok egymásra van Houdennel, mint két tojás”.

Kísérteties érzés kerített hatalmába. Ha hiszik, ha nem, elbizonytalanodtam. Hát ketten volnék? Ekkor asztalunkhoz lépett a pincér, és közölte, hogy telefonhoz hívnak. „Kicsodát?” — kérdeztem. — „Önt.” — „Vagyis?” Ingrid elnevette magát, én pedig tétován feltápászkodtam.

OKÉ

Gregoryval, az elétkozott költővel mindenféle furcsaságok történtek abban az évben. Januárban kihulltak a fogai, februárban beszeszelt állapotban sikeresen kifosztott egy déligyümölcs-kereskedést, márciusban ablakostul lezuhant a második emeletről, de kiselejtezett matracokra, melyeken rögvest elaludt, áprilisban heroinos bódulatban találkozott édesanyjával, aki Uccelóval társalgott, májusban egy bolhapiacra vásárolt elegáns zakó zsebében bankóktól duzzadó pénztárcát talált.

Június ragyogó hónapja azonban lepipálta az összes előzőt. Négy hölgyismerősetől kapott levelet, mégpedig ugyanazon a napon, tizenharmadikán, és mind a négy azzal az örömhírral lepte meg, hogy gyereket szült neki. A hölgyek személye még különösebbé tette ezt az eseményt: mind a négy milliomos volt, vagy apja vagy férje révén.

Gregory általában bízik a nőkben, ezúttal mégis azt írta vissza mind a négynek, hogy „Hiszi a pizsi”. Ezek meg, mintha csak összebeszéltek volna, huszonegyedikén déli tizenkét órakor gyerekestül beállítottak hozzá. Éppen San Franciscóban lakott, egy gumimatracon, mert az egyszobás lakás egyetlen ágyában a házigazda — egy homoszexuális hímringyó — hivatását gyakorolta. A két férfit a hölgyek hosszan elnyújtott, türelmes csongetése ébresztette fel. Bevonultak a szobába, lerakták a gyerekeket a gumimatraca és sorba álltak a költő előtt. Ez összecsapta kezét és harsányan elnevette magát. „Jézusom” — mondta a legszőkébb hölgy —, „Gregory, hol hagytad a fogaidat?” — „Az egyik az én fenekembe törött bele” — állította a legsötétebb hajú hölgy —, „amikor játékosan beleharapott.” Gregory emlékezőn bólintott, majd a gyerekeket vette szemügyre. „Lányok” — mondta —, „ez három kölyök, hol a negyedik?” — „Csak hármat szültünk” — válaszolta a legvörösebb hajú hölgy —, „ennyivel be kell érned”. — Négyen hármat? — kérdezte a költő. — „Így van” — szólt a negyedik hölgy, aki fűzőld hajzattal dicsekedhet —, „mi magunk sem értjük pontosan, hogyan történt”. — „Melyiktek nem szült?” — kérdezte Gregory. — „Mind a négyen szültünk” — mondták kórusban a hölgyek —, „de csak három gyerek lett”. — „A vak is látja, hogy így van” — kottyant közbe a hímringyó —, „mit hitetlenkedsz? Számold meg őket”.

Gregory előbb a nőket számolta meg, majd a gyerekeket, és így szólt: „Oké.” Kis tündés után hozzátette: „Még jó, hogy az apa személyéhez nem fér kétség. Elvégre valaminek minden gyerekkel kapcsolatban biztosnak kell lennie.” Elővette tollát, és új könyvének levonatára, a legelső oldalra pótlólag odairta: „Gyermekeimnek, Mirandának, Cybellének és

Maxnak, továbbá anyáiknak, Sallynak, Belle-nek, Jocelynnek és Lisának.* Újra végigmérte a gyülekezetet, és mintegy mellesleg megjegyezte: „Tartásdíjak elől nem zárkózom el.” — „Most pedig” — mondta könyörgő hanglejtéssel a híringyó —, „miután halhatatlanok letetek, menjetek haza, mert rettenetesen álmos vagyok.”

BUSZON

„Mosolyogjon, kérem — mondta mellettem a buszon a gyönyörű asszony. Rámosolyogtam. „Ne így” — kérlelt —, „nem akarom látni a fogait, mert sárgák és csorbák”. Gyorsan összehúztam fölöttük ajkamat, mint valami függőnyt. „Jaj, rettenetes” — és sóhajtott —, „ilyen nedves, csúnya ajkak, csináljon már velük valamit”. — Elkomorodtam. Mit tegyek, hogy elnyerjem tetszését? „Miért nem mosolyog?” — kérdezte számonkérőn a gyönyörű asszony.

A TRÉFAMESTER

— Uram, nem venne tőlem négy barackot?

— Nem.

— Szalmakalapom is van.

— Nem érdekel.

— Kettőt adok egyért.

Felnéztem rá. Hatalmas, vörös ember, lapáttenyérrel, lapátfogakkal. Akár agyon is lapíthatna, gondoltam. Kék trikóban toronylott előttem.

— És hol az a szalmakalap?

— Még a mezőn — válaszolta. — A barack is a mezőn van még.

Láttam: tréfamesterrel állok szemben. Elnevettem magam, hogy meg ne sértsem. Szúrósan meredt rám.

— Hogy tud ilyen ökörségen röhögni?

És már emelte is fel az öklét. Futásnak eredtem, ő utánam. Végigkergetett a városon, ki a mezőre, lángolt a nap. Előttem a messzeségben szalmakazlak, barackfák, mögöttem tüzes lihegés.

* Lásd Gregory Corso: *Herald of the Autochthonic Spirit* című kötetének ajánlását.